

Metodika mapování chřástala polního

Václav Zámečník

Chřástal polní je skrytě žijící druh, kterého přímo pozorovat se podaří jen málokomu. Chřástala tak prozradí zejména jeho typický monotónní hlas, kterým se samci vytrvale ozývají nejčastěji z krytu travního porostu, ale také z obilného pole, vojtěšky nebo jiných polních kultur. Pro neznalého může hlas připomínat nějaký druh hmyzu, třeba sarančat. Pokud bychom se ho pokusili přepsat do jazyka lidí, znělo by to asi jako „réprép réprép“.

Přestože se samci mohou ozvat i v průběhu dne, hlavní hlasová aktivita probíhá v noci. Samci tak oznamují protahujícím samicím, že dané stanoviště je vhodné pro hnízdění. O nejcennější lokality přitom svádějí urputné boje. Hlasová aktivita obvykle začíná až po západu slunce, proto doporučuji s monitoringem na konci května začínat až ve 22:30 hod SELČ. Než na výpravu za chřástalem vyrazíte, je potřeba se dobře vybavit. Květnové noci mohou být ještě chladné, a tak je vhodné teplé oblečení.

Obrázek 1: Volající samec chřástala polního. Foto: Petr Šaj/birdphoto.cz

Pro pohyb v mokré louce jsou ideální holínky a také nepromokavé kalhoty. Důležité je vždy mít s sebou čelovku nebo jiný dostatečný zdroj světla, plně nabitý mobil a ideálně také GPS přístroj. Obzvláště u samců, kteří volají na členité louce dále od cesty, může člověk zabloudit, třeba při hledání ideálního přechodu přes místní potok. GPS navigace nebo možnost ověřit si přesnou pozici v mobilní aplikaci Mapy.cz může ušetřit čas při cestě nazpět k vozidlu. GPS přístroj navíc přesně uloží polohu volajícího samce, což je klíčový údaj jak pro případné vymezení vhodné plochy do dotačního titulu, tak pro přímou ochranu hnízdiště.

Ideální je naplánovat si takovou trasu, aby nejvzdálenější bod louky nebyl dál než 500 m. Někdy je sice možné slyšet samce i přes 1 km, ale vzácné nejsou ani případy, kdy kvůli terénním nerovnostem nebo ruchu způsobenému například protékající vodou není slyšet jedinec vzdálený i méně než 200 m. Jestliže zjistíme hlasovou aktivitu, je ideální zaměřit pozici co nejpřesněji, tedy dojít k volajícímu samci v rámci možností co nejbližší. Vlastní zkušenosti ukazují, že není vhodné směřovat přímo na volajícího ptáka, ale tak trochu ho jakoby míjet. Pokud se k chřástalovi přiblížíte příliš blízko, ptáci buď zmlknou, nebo i popoletí o kus dál na louku.

V případech, kdy chřástali volají z pastviny, doporučujeme z důvodu vlastní bezpečnosti pozici samce pouze odhadnout. Ve většině případů bývají sice zvířata klidná, ale občas se na pastvině může objevit agresivní jedinec a ani korida se neprovozuje v noci – zvíře má totiž oproti vám významné výhody. Zkrátka ne vždy je možné se přiblížit až k volajícímu samci a mapovatel by měl pokaždé pečlivě vyhodnotit situaci a zbytečně neriskovat. Také je nutné brát ohledy na noční klid, a pokud jsou zvířata v blízkosti lidských sídel, dobře zvážit, kam je možné dostat se po svých nebo autem bez rizika zbytečného konfliktu.

Obrázek 2: Mapovat chřástaly na pastvinách s volně se pasoucím dobyt看kem může být adrenalinová aktivita. Foto: Václav Zámečník

Přesnou pozici volajícího samce je žádoucí doplnit do Avifu. U samců volajících na loukách, které se teprve budou sklízet, se navíc nabízí možnost aktivní ochrany hnízdiště. Můžete poslat e-mail s přesnou lokalizací volajícího samce do kanceláře ČSO, ideálně přímo zemědělskému specialistovi Václavu Zámečnickovi, nebo se můžete pustit do záchrany hnízdní lokality sami. Podrobný postup najdete v Ptačím světě (2) 2022 na stranách 24 – 26. Využít můžete i online verzi na odkazu https://bigfiles.birdlife.cz/PS/PS_2022_02.pdf.

Vznik metodiky finančně podpořilo MŽP v grantovém řízení. Materiál nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

Ministerstvo životního prostředí